

AZ ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG 3316/2022. (VI. 30.) AB VÉGZÉSE

alkotmányjogi panasz visszautasításáról

Az Alkotmánybíróság tanácsa alkotmányjogi panasz tárgyában meghozta a következő

v é g z é s t:

Az Alkotmánybíróság a Fővárosi Ítéltábla 4.Bhar.165/2021/8. számú végzése és a Fővárosi Törvényszék 21.Bf.11.234/2020/6. számú ítélete alaptörvény-ellenességének megállapítására és megsemmisítésére irányuló alkotmányjogi panaszt visszautasítja.

I n d o k o l á s

- [1] 1. Az indítványozók az Abtv. 27. §-a alapján a Fővárosi Ítéltábla 4.Bhar.165/2021/8. számú végzése és a Fővárosi Törvényszék 21.Bf.11.234/2020/6. számú ítélete alaptörvény-ellenességének megállapítását és megsemmisítését kérték az Alkotmánybíróságtól. Álláspontjuk szerint a támadott döntések ellentétesek az Alaptörvény L) cikkében, II. cikkében, VI. cikkében, illetve XV. cikkében foglaltakkal.
- [2] 1.1. Az indítványozók mint magánvádlók feljelentést tettek a terhelttel szemben. A feljelentésben foglaltak szerint – amivel egyező az eljáró bíróság által megállapított tényállás – a terhelt, miközben indítványozók az otthonukba személygépkocsival kívántak beparkolni az udvaron, a közeli söröző teraszáról átkiabálta az egyik indítványozónak, hogy „kurva anyád”, „szar vagy” és egyéb trágár szavakkal illette őt és a másik indítványozót (úgy mint „Takarodj!”, „Te köcsög!”) és agresszíven mutogatott. Az indítványozók rendőrt hívtak. Amikor a kiérkező rendőrrel az indítványozó átment a sörözőbe, a terhelt tovább folytatta becsmérélsüket azzal, hogy tovább „kurva anyázott”, és azt kiabálta, hogy „te lány vagy, anyád, szarházi, senki vagy, te ide nem jöhetsz, gyere vissza rendőr nélkül, de akkor nem fogsz hazamenni”; miközben hadonászott a kezével, ami támadó jellegű volt. Végül becsületsértés és garázdaság miatt tettek feljelentést, amit kiegészítettek azzal, hogy zaklatás miatt is feljelentést tesznek, mivel a terheltnek ez már a sokadik megnyilvánulása volt velük szemben.
- [3] A Pesti Központi Kerületi Bíróság a 2020. november 10. napján kihirdetett 11.B.30.511/2020/14. számú ítéletével a terheltet bűnösnek mondta ki két rendbeli becsületsértés vétségében [a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény (a továbbiakban: Btk.) 227. § (1) bekezdés b) pont] és ezért őt egy évre próbára bocsátotta. A bíróság megállapította, hogy a terhelt sértő és emberi méltóságukban megalázó kijelentéssel illette az indítványozókat. A becsület csorbítására alkalmas kifejezésnek tekintendő minden kifejezés, amely sérti az emberi méltóságot. A becsület csorbítására alkalmas cselekmény a tetteges bántalmazás körén kívül eső minden olyan gesztus, illetve sértő mozdulat, amely az elkövetőnek a sértett irányában tanúsított megvető, lealacsonyító értékítéletet fejezi ki. A becsületsértés akkor befejezett, ha a becsület csorbítására alkalmas kifejezés vagy cselekmény használata, illetve a tettegesség tanúsítása mással szemben megtörtént, és azt a sértett vagy más személy érzékelte. A bíróság álláspontja szerint a terhelt fennhangon tett kijelentései („kurva anyád”, „szar vagy”, „lány vagy”, „senki vagy”, „szarházi”) az indítványozók vonatkozásában lealacsonyító értékítéletet fejeztek ki és mindezt oly módon, hogy ezt mind a kocsmában, mind pedig az utcán tartózkodók hallották, hallhatták és így ezek a becsület csorbítására alkalmas kijelentések voltak.
- [4] A terhelt fellebbezése alapján eljáró Fővárosi Törvényszék a 2021. április 16. napján meghozott 21.Bf.11.234/2020/6. számú ítéletével a terheltet felmentette az ellene két rendbeli becsületsértés miatt emelt vád alól. A bíróság megállapította, hogy a becsület csorbítására alkalmas minden olyan kifejezés, amely az emberi méltóságot sérti, azonban ennek megítélése nem a sértett egyéni érzékenységétől, szubjektív értékítéletétől, érzelmi beállítottságától függ, hanem kizárólag annak lehet jelentősége, hogy az adott kifejezés objektív értelmezés alapján és a társadalomban kialakult általános felfogás szerint alkalmas-e a becsület csorbítására. A becsületsértés nem azonos az egyszerű tiszteletlenséggel vagy illetlenséggel. Annak megvalósulásakor kifejezésre kerül a sértett megszégyenítése, kigúnyolása, illetve a vele szembeni erős megvetés. Ide tartozik a sértett emberi értékeit becsmérőló megjegyzés, a jellemét vagy tulajdonságait érintő gyalázkodó kijelentés, a durva szidalmazás, a hivatásbeli megalázás, az obszcén jelzőkkel való egyértelmű megszégyenítés. A cselekmény objektív módon alkalmas

a becsület csorbítására, ha azon bárki jogosan megsértődne, mert emberi méltóságának semmibevételére utal, ha az rombolja a tekintélyét, hátrányosan befolyásolhatja a róla kialakult értékítéletet, az elismertségét vagy lealacsonyítását vonhatja maga után. A szubjektív alkalmasság szempontjából figyelembe kell venni a személyes kapcsolat jellegét és a konkrét körülményeket, így a helyszínt és az időpontot, amelyek között az inkriminált kifejezés használatra, illetőleg a sértő cselekmény történt. A bíróság megállapította, hogy a terhelt a tényállásban szereplő, sérelmezett kifejezéseket nem előzmények nélküli helyzetben, hanem az indítványozók korábbi, általa sérelmezett magatartása miatti felindult állapotban használta, kocsmai környezetben. Minderre, a szóhasználat indulati jellegére, de különösképp az elkövetés helyszínére, az ahhoz kapcsolódó közegre figyelemmel a cselekmény nem minősül bűncselekménynek.

- [5] Az indítványozók másodfellebbezése alapján eljáró Fővárosi Ítéletábrla mint harmadfokú bíróság a 2021. szeptember 28. napján meghozott 4.Bhar.165/2021/8. végzésével a másodfokú ítéletet helybenhagyta. A harmadfokú bíróság – határozata szerint – egyetértett a másodfokú bíróságnak azzal a jogi értékélésével, hogy az emberi méltóságot pusztán az a kifejezés sérti, amely objektíve, a társadalomban kialakult általános felfogás szerint alkalmas a becsület csorbítására. Ilyennek tekinthető a tekintélyromboló, az egyén értékítéletét hátrányosan befolyásoló, lealacsonyító kijelentés. Becsületsértő kijelentésnek minősül a sértett emberi értékeit becsmélő, a jellemre, tulajdonságaira nézve gyalázkodó kijelentés, a durva szidalom, a hivatással kapcsolatos megalázás, az obszcén jelzőkkel való megszégyenítés. A véleménynyilvánítás szabadsága és a becsületsértés elhatárolása szempontjából a másodfokú bíróság alapul vette a bírói gyakorlatot, mely szerint bűncselekményt valósít meg az olyan kijelentés használata, amelynek célja a másik bántása, megalázása, a közügyekkel össze nem függő öncélú támadása, sértése, az emberi méltóság magjának sértése, az emberi státusz nyilvánvaló és súlyos becsmélése.
- [6] Becsületsértést valósít meg az emberi mivolt megalázására szolgáló, súlyosan bántó, sértő kifejezés használata. Ellenben nem minősül becsületsértésnek, és így bűncselekménynek a szórakozóhelyen, kocsmában elhangzott szitkozódás, alpári, otromba szóhasználat, ami a sértettek társadalmi megbecsülésére nincs kihatással, azt nem csökkenti.
- [7] Egyetértett a harmadfokú bíróság azzal a másodfokú megítélésével, hogy a vádlott által hangoztatott kijelentések, kifejezések alkalmatlanok voltak a sértettek társadalmi megbecsülésének csorbítására, a többnyire káromkodó („kurva anyád”) vádlotti kifejezések nem az emberi méltóság súlyos becsmélésére irányultak. A vádlottnak a sértettekkel szemben használt egyéb kijelentései („te senki, te lány vagy, te szar vagy, te köcsög”) sem érték el azt a határt, amely társadalomra veszélyesség folytán a bűncselekményi minősítéshez elegendő volt. A társadalomban elfogadott általános értékítélet szerint a vádlott szóhasználat nem lehetett az ember értékeit becsmélő, jellemére, tulajdonságra nézve gyalázkodó kijelentésnek még abban az esetben sem minősíteni, hogy a konkrét esetben a sértettek ezeket a minősítéseket magukra nézve lealacsonyítóknak, megszégyenítőnek, az emberi méltóságukat súlyosan sértőnek tekintették.
- [8] 1.2. Az indítványozók – alkotmányjogi panaszban kifejtett – álláspontja szerint a másod- és a harmadfokú bíróságok döntései értelmében a sértetteknek, illetve minden embernek tőrési kötelezettsége lenne akkor, ha velük szemben valaki becsmélő kifejezéseket használ, és akkor is, ha valakit férfi létére nőnek azonosítanak. Alapvető kérdés az, hogy az Alaptörvény, illetve a Büntető Törvénykönyv milyen mértékig, milyen fokmérővel mérhetően védi az állampolgárait, mennyire elfogadható, és valójában van-e nagy nyilvánosság előtt tőrési kötelezettsége annak a sértettnek, akivel szemben degradáló és trágár kifejezéseket használnak, továbbá kap-e a sértett büntetőjogi védelmet ilyen esetekben. Az indítványozók álláspontja szerint a sérelmezett bírósági döntések sértik a magán- és családi élet, otthon, kapcsolattartáshoz és jó hírnév tiszteletben tartásához való alapjogukat.
- [9] Az indítványozók szerint a másod- és a harmadfokú bíróság döntése sérti az emberi méltósághoz való jogot, ugyanis tőrésre kötelezi azt a személyt, akit más nagy nyilvánosság előtt „kurva anyád, szar vagy, takarodj, te köcsög, szarházi senki vagy” kifejezéssel illetnek. Ez egyszersmind sérti a véleménynyilvánítás szabadságának korlátját is. Álláspontjuk szerint továbbá a másod- és a harmadfokú bíróság döntése sérti a családi kapcsolat alapját, ugyanis a jogerős döntés értelmében egy identitástudatában férfinek valló családapát kényszerít annak eltőrésére, hogy őt „nőnek” nevezzék. A másodfokú és harmadfokú bíróság ítéletéből ezen túlmenően az is következne, hogy férfit egy lánynak titulálni társadalmilag elfogadott. Az Alaptörvény L cikkének (1) bekezdése egyértelműen leszögezi, hogy Magyarország a házasság intézményét, mint férfi és nő között, önkéntes elhatározás alapján létrejött életközösséget alkotmányos védelemben részesíti.

- [10] Az indítványozók szerint sérült továbbá a jó hírnév védelme is. Álláspontjuk szerint a becsület csorbítására alkalmas tényállítás, ha valótlan, minden esetben bűncselekmény elkövetését jelenti, abban az esetben, ha az ugyan igaz, de azt köz-, vagy bárkinek a jogos érdeke nem indokolja, szintén bűncselekményt kell megállapítani.
- [11] 2. Az Alkotmánybíróság az Abtv. 50. § (1) bekezdése és az Ügyrend 5. § (1) bekezdése alapján tanácsban jár el az ügyben. Az Abtv. 56. § (1) bekezdése alapján az Alkotmánybíróság először az alkotmányjogi panasz befogadásáról dönt, melynek során az eljáró tanács vizsgálja, hogy az indítvány megfelel-e az alkotmányjogi panasz befogadhatóságára vonatkozó törvényi – formai és tartalmi – feltételeknek, különösen a 27. § szerinti érintettség, a jogorvoslat kimerítése, valamint a 29–31. § szerinti követelményeknek.
- [12] 2.1. Az Abtv. 27. § (1) bekezdése értelmében alaptörvény-ellenes bírói döntéssel szemben az egyedi ügyben érintett személy vagy szervezet alkotmányjogi panasszal fordulhat az Alkotmánybírósághoz, ha az ügy érdemében hozott döntés vagy a bírósági eljárást befejező egyéb döntés az indítványozó – Alaptörvényben biztosított – jogát sérti. Az indítványozók magánvádlóként vettek részt az eljárásban. Az Alkotmánybíróság az 1/2015. (I. 16.) AB határozatában részletesen vizsgálta, hogy egy büntetőügyben a sértetti pozíció megalapozhatja-e a személyes érintettséget, és ezáltal az indítványozói jogosultságot. E körben rögzítette, hogy a „panaszos [...] sértetti minőségén túl, magánvádlóként lépett fel az alapügyben és személyére vonatkozóan alapjogát érintő bírósági döntés született, mely szintén az alkotmányjogi panasz törvényi feltételeinek fennálltát igazolja” (Indokolás [9]). Ekként az indítványozók a támadott határozatok vonatkozásában érintettnek minősülnek, a támadott határozatok alkotmánybírósági vizsgálat tárgyát képezhetik. A Fővárosi Ítéltábla határozata jogerős, az indítványozók határidőben fordultak az Alkotmánybírósághoz. Az indítvány a határozott kérelem tekintetében tartalmaz hivatkozást az Alkotmánybíróság hatáskörére és az indítványozó jogosultságára, megjelöli az Alaptörvény megsértett rendelkezését, a sérelmezett bírói döntést, indokolja Alaptörvénybe ütközését és kifejezetten kéri a bírói döntések megsemmisítését. Az indítványozók ugyanakkor nem terjesztettek elő önálló indokolást az Alaptörvény XV. cikkének, sem a VI. cikk (2)–(4) bekezdéseinek sérelme vonatkozásában, ezeket csak felsorolták, így e hivatkozásokat nem lehet önálló indítványi elemnek tekinteni. Az L) cikk pedig a házasság és család védelméről szól, abból alapvető jog becsületsértési ügygel összefüggésben nem származik.
- [13] 2.2. Az Alkotmánybíróság az Abtv. 56. § (2) bekezdése alapján a továbbiakban azt vizsgálta meg, hogy az alkotmányjogi panasz az Abtv. 29. §-ában foglalt tartalmi feltételeket kimeríti-e. Az Abtv. 29. §-a szerint az Alkotmánybíróság az alkotmányjogi panaszt a bírói döntést érdemben befolyásoló alaptörvény-ellenesség vagy alapvető alkotmányjogi jelentőségű kérdés esetén fogadja be. E két feltétel alternatív jellegű, így az egyik fennállása önmagában megalapozza az Alkotmánybíróság érdemi eljárását {3/2013. (II. 14.) AB határozat, Indokolás [30], illetve 34/2013. (XI. 22.) AB határozat, Indokolás [18]}. A feltételek meglétének vizsgálata az Alkotmánybíróság mérlegelési jogkörébe tartozik.
- [14] Az Alkotmánybíróság az emberi méltóság sérelme (Alaptörvény II. cikk), valamint a magán és családi élet, illetve jó hírnév tiszteletben tartása [Alaptörvény VI. cikk (1) bekezdés] sérelme vonatkozásában rögzíti a következőket. Az elhangzott (tényállásszerű) kijelentéseket illetően kiemelő, miszerint ha valakire azt mondják, hogy „szar” vagy „szarházi”, az öncélú, mocskoló, gyalázó szó, mely jelentéstartalma szinonimaként lehet vélemény, becsületsorbító tartalom nélkül, azonban ebben a szóalakban emberre használva gyalázkodás. Az emberi mivoltjában egyenlőként elismerés iránti közösségi elvárás alapján sérti az ilyen magatartás. Ehhez képest a gyalázkodás (értelemszerűen) értelmi alapon helyessé nem tehető. Lényege pedig éppen abban a kifejezésben van, ami elhangzik. Ekként önmaga testesíti meg, közvetíti azt a szándékot, ami a kifejtésével külvilágba jut; ez pedig más emberi mivoltjának semmibe vétele, az egyén emberként értéktelennek minősítése.
- [15] Az Alkotmánybíróság azonban – egyébiránt mint az Emberi Jogok Európai Bírósága – bűnösség megállapítására nem rendeltetett. Ilyen az Alaptörvényből, sem pedig annak alapjogi rendelkezéseiből nem következik, arra vissza nem vezethető.
- [16] Az Abtv. 27. §-a szerinti alkotmányjogi panasz célja, hogy olyan bírósági vagy hatósági döntésekkel szemben nyújtson jogvédelmet az indítványozók számára, akik az eljáró bíróságok vagy hatóságok eljárása és/vagy döntése értelmében szenvedtek alapjogsérelmet. Az Alaptörvény nem biztosít jogot a sértettnek a büntetőeljárás lefolytatására vagy a terhelt büntetőjogi szankcionálására. „A bűncselekmény elkövetése esetén az állami büntető igény érvényesítése és az elkövető megbüntetése ugyanis nem a sértettet, hanem az államot illeti.

A büntető igény érvényesítése tehát állami feladat, így sem a sértettnek, sem más harmadik személynek nincs alkotmányos alapjoga a büntető igény érvényesítésének kikényszerítésére és az elkövető megbüntetésére” {3014/2013. (I. 28.) AB végzés, Indokolás [4]}. Általánosságban kijelenthető, hogy az Alaptörvény II. cikke, illetve VI. cikk (1) bekezdéséből valóban következik alanyi jogosultság a jó hírnév sérelmével szembeni fellépésre, de arra nem, hogy ez a fellépés a büntetőjog eszközrendszerével történjen. A sértettnek nincs ugyanis alanyi joga arra, hogy az állam büntető hatalmának gyakorlását kikényszerítse {3103/2018. (IV. 9.) AB végzés, Indokolás [28]; 3268/2019. (X. 30.) AB végzés, Indokolás [12]}. Egy büntetőügy sértettje, magánvádlója, pótmagánvádlója esetében is van lehetőség alaptörvény-ellenesség megállapítására, jellemzően a tisztességes eljárás [Alaptörvény XXIV. cikk (1) bekezdés és XXVIII. cikk (1) bekezdés], valamint a jogorvoslathoz való jog [Alaptörvény XXVIII. cikk (7) bekezdés] sérelme esetén {3103/2018. (IV. 9.) AB végzés, Indokolás [26]; 3137/2019. (VI. 13.) AB végzés, Indokolás [19]}. Ez azonban jelen ügyben nem merült fel, s erre az indítványozók sem hivatkoztak.

[17] 3. Ekként az Alkotmánybíróság az Ügyrend 30. § (2) bekezdés *a*) és *h*) pontjai alapján, figyelemmel az Abtv. 56. § (2) és (3) bekezdéseiben foglaltakra, az alkotmányjogi panaszt visszautasította.

Budapest, 2022. június 21.

Dr. Schanda Balázs s. k.,
tanácsvezető alkotmánybíró

Dr. Handó Tünde s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Márki Zoltán s. k.,
előadó alkotmánybíró

Dr. Schanda Balázs s. k.,
tanácsvezető alkotmánybíró
az aláírásban akadályozott
dr. Pokol Béla
alkotmánybíró helyett

Dr. Szívós Mária s. k.,
alkotmánybíró

Alkotmánybírósági ügyszám: IV/5065/2021.

